

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

SHUNDUNTHULE/FULWI 2025

MARAGA: 80

TSHIFHINGA: Awara 2½

Bammbiri ili li na masiatari a 24.

NDAELA NA MAFHUNGOTHANGELI

1. Vhalani idzi ndaela nga vhuronwane phanda ha musini sa athu u thoma u fhindula mbudziso.
2. Ni songo vhuya na edzisa u vhalambambiri lothe. Tolani thebulu ya zwi re ngomu kha siatari la 4 ni swaye nomboro dza mbudziso dzo vhudziswa kha zwibveledzwa zwe na guda uno riwaha. Nga murahu ha izwo, vhalani mbudziso idzo ni nange dzine na tama u dzi fhindula.

3. Bambiri heli li na khethekanyo THARU:

KHETHEKANYO YA A: Vhurendi (30)
 KHETHEKANYO YA B: Nganea KANA Folukuloo (25)
 KHETHEKANYO YA C: Dirama (25)

4. Fhindulani mbudziso THANU dzo fhelela: THARU kha KHETHEKANYO YA A, NTHIHI kha KHETHEKANYO YA B na NTHIHI kha KHETHEKANYO YA C nga ndila i tevhelaho:

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI

VHURENDI HO VHONWAHO – Fhindulani mbudziso MBILI.
 VHURENDI VHU SONGO VHONWAHO – Mbudziso ya KHOMBEKHOMBE.

KHETHEKANYO YA B: NGANEA KANA FOLUKULOO

Fhindulani mbudziso NTHIHI.

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

Fhindulani mbudziso NTHIHI.

5. KUNANGELE KWA PHINDULO KHA KHETHEKANYO YA B (NGANEA/FOLUKULOO) NA YA C (DIRAMA):

- Fhindulani mbudziso FHEDZI dza kha nganea/folukuloo na kha dirama dze na guda.
- Fhindulani MBUDZISO NDAPFU NTHIHI na MBUDZISO PFUFHI NTHIHI. Arali na fhindula mbudziso ndapfu kha KHETHEKANYO YA B, ni fanela u fhindula mbudziso pfufhi kha KHETHEKANYO YA C. Arali na fhindula mbudziso pfufhi kha KHETHEKANYO YA B, ni fanela u fhindula mbudziso ndapfu kha KHETHEKANYO YA C.
- Shumisani mutevhe wa u sedzulusa uri u ni thuse. ...

6. VHULAPFU HA PHINDULO

- Mbudziso ndapfu ya Vhurendi i tea u fhindulwa nga maipfi a u bva kha a 250 u ya kha a 300.
- Mbudziso ndapfu dza khethekanyo ya Nganea/Folukuloo na ya Dirama dzi tea u fhindulwa nga maipfi a u bva kha a 400 u ya kha a 450.
- Vhulapfu ha phindulo dza mbudziso pfufhi vhu tea u langwa nga maraga dzo nekedzwaho/avhelwaho. Phindulo dza vhalingiwa dzi tea u pfufhifhadzwa dza dovha dza livhanywa.

7. Tevhedzani ndaela dzo nekedzwaho mathomoni a khethekanyo inwe na inwe nga vhuronwane.

8. Nomborani phindulo dzanu kokotolo maelana na mutevhe wa u nombora wo shumiswaho kha ili bammbiri la mbudziso.

9. Thomani khethekanyo INWE na INWE kha siatari LISWA.

10. Ndangatshifhinga yo anganywaho:

KHETHEKANYO YA A: I anganyelwa u swika kha minetse ya 40

KHETHEKANYO YA B: I anganyelwa u swika kha minetse ya 55

KHETHEKANYO YA C: I anganyelwa u swika kha minetse ya 55

11. Nwalani nga vhudele, nahone zwi vhaleaho.

THEBULU YA ZWI RE NGOMU

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI

Vhurendi ho randelwaho: Fhindulani mbudziso MBILI DZINWE na DZINWE.

NOMBORO YA MBUDZISO	MBUDZISO	MARAGA	NOMBORO YA SIATARI
1. 'Ndi dembe-de'	Mbudziso ndapfu	10	6
2. 'Kha inwi wanga'	Mbudziso pfufhi	10	7
3. 'Vhatukana vha Venda'	Mbudziso pfufhi	10	8
4. 'Mihumbulolutshetshe'	Mbudziso pfufhi	10	9

NA

Vhurendi vhu songo randelwaho/vhonwaho: Mbudziso ya KHOMBEKHOMBE.

5. 'Lo kovhela'	Mbudziso pfufhi	10	10
-----------------	-----------------	----	----

KHETHEKANYO YA B: NGANEA/FOLUKULOO

NGANEA: Fhindulani mbudziso NTHIHI.

6. <i>Nandi ndi shenga?</i>	Mbudziso ndapfu	25	11
7. <i>Nandi ndi shenga?</i>	Mbudziso pfufhi	25	11
8. <i>Isha la Mitodzi</i>	Mbudziso ndapfu	25	14
9. <i>Isha la Mitodzi</i>	Mbudziso pfufhi	25	14

KANA

FOLUKULOO: Fhindulani mbudziso NTHIHI.

10. <i>Khuvhanganyo ya folukuloo</i>	Mbudziso ndapfu	25	16
11. <i>Khuvhanganyo ya folukuloo</i>	Mbudziso pfufhi	25	17

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

Fhindulani mbudziso NTHIHI.

12. <i>U lema hu fhira u lotshelwa</i>	Mbudziso ndapfu	25	19
13. <i>U lema hu fhira u lotshelwa</i>	Mbudziso pfufhi	25	19
14. <i>Tshilwavhusiku</i>	Mbudziso ndapfu	25	22
15. <i>Tshilwavhusiku</i>	Mbudziso pfufhi	25	22

***PFESANI:** Kha KHETHEKANYO YA B na YA C, fhindulani MBUDZISO NDAPFU NTHIHI na MBUDZISO PFUFHI NTHIHI.

A ni lavhelelwi u fhindula mbudziso MBILI ndapfu kana mbudziso MBILI pfufhi.

MUTEVHE WA U SEDZULUSA

Shumisani uyu mutevhe wa u sedzulusa uri ni vhe na vhubanzi ha uri no fhindula tshivhalo tsho teaho tsha mbudziso nga u vhea luswayo ho teaho.

KHETHEKANYO	NOMBORO DZA MBUDZISO	TSHIVHALO TSHA MBUDZISO DZO TEAHO U FHINDULWA	LUSWAYO (v)
A: VHURENDI (Vhurendi ho randelwaho)	1–4	2	
A: VHURENDI (Vhurendi vhu songo vhonwaho)	5	1	
B: NGANEA/FOLUKULO (Mbudziso ndapfu kana Mbudziso pfufhi)	6–11	1	
C: DIRAMA (Mbudziso ndapfu kana Mbudziso pfufhi)	12–15	1	
*PFESESANI: Kha KHETHEKANYO YA B na YA C, ni tea u vha na vhubanzi ha uri no fhindula mbudziso NDAPFU NTHIHI na PFUFHI NTHIHI. A ni tei u fhindula mbudziso ndapfu MBILI kana mbudziso pfufhi MBILI.			

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI**VHURENDI HO RANDELWAHO**

Fhindulani mbudziso MBILI dziṇwe na dziṇwe kha NṼA dzo vhudziswaho.

MBUDZISO YA 1: VHURENDI – MBUDZISO NDAPFU

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane ni kone u fhindula mbudziso i tevhelaho.

NDI DEMBE-DE VHAHASHUNI? – AA Mphaga

- 1 Mukosi wo ṭahwa musī wa mvula khulu;
- 2 Zwirulu zwi si na mutsho zwo sindana,
- 3 Mupo na vhathu zwa lovha,
- 4 Ha farwa milomo ḽi dembe ḽihulu,
- 5 Vhathanu na vhararu vha phuluswa ho tama Ene,
- 6 Muhuweleli mukosi o ṭavha wa shaya mubvumeli,
- 7 Ya likitana yo likitana vha vha na nzhele,
- 8 Ha phethea nyito, ḽi dembe ḽi sa lavheleswi.
- 9 Sogani ho laiwa vhaḽa ...
- 10 Matanda ndevheni a konyolelwa,
- 11 Nṵwa vha shaya u lavhelesa,
- 12 Vha fa vha lovha, vha fa.
- 13 Zwiambela uno musī ndi levhu-levhu!
- 14 Lushaka lu vutshela lushaka,
- 15 Hoṭhe na hoṭhe ndi ruvhu-ruvhu!
- 16 Vha ḽo vha na nzhele sa vha sa musī uḽa.
- 17 Ndi ganuko ḽa vhalavhelesi,
- 18 Nṵwana u na nṵwana,
- 19 Mvula a i rothi,
- 20 U vhulahana ndi u vhulahana.
- 21 Ndi mathakheni a ṭhalano,
- 22 Ndala i a kora,
- 23 Midalo i midalo,
- 24 Ndi dembe ḽa muitashango.

Murendi wa tshirendo itshi u sumbedza u vhlahedzwa nga zwithu zwinzhi zwine zwa khou itea shangoni.

Nga maipfi a u bva kha a 250 u swika kha a 300, sengulusani ndila ine murendi a shumisa ngayo ndima/zwitanza u bvisela khagala ndivho yawe tshirendoni itshi.

[10]

MBUDZISO YA 2: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho.

KHA INWI WANGA – FR Modau

- 1 Mbilu yanga yo dzunguluwa sa tshidada tshi sa divhi vhuyo
- 2 Makole manzhi lufuno lwo fovhela khambani yalwo
- 3 Sa tshibode tsho dipfundisa ngomu khambani
- 4 Thoro dzine nda zwala dzi tshi liwa nga aredi
- 5 Dzi ngomu thumbuni ya mavu ano.
- 6 Ndo lila mitodzi ya xa zwisimani zwayo
- 7 Hu tshi shaya muwe ane mbilu yawe ya khathuwa
- 8 Ra lila rothe sa tsiwana
- 9 Mitodzi ri tshi nanzwedzelana sa zwibwanana
- 10 Nda thetshela vhududo ha mbilu ya lufuno
- 11 La vha lone dzilafho la yanga mbilu.
- 12 Namusi yanga mbilu yo shanduka tshilombe luvhandeni
- 13 Mbilu yo fura dakalo-zwililo,
- 14 Mufunwa wanga nandi!
- 15 Ngavhe lwashu lufuno lu tshi titima
- 16 Nda hangwa mitodzi na mavhadzi a muhumbulo.

- 2.1 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bvisela khagala nga mutaladzi/vese ya 4?

'Thoro ... aredi' (2)

- 2.2 Ndi figara-de ya muambo ine murendi a i shumisa kha mutaladzi/vese ya 6? Tikedzani phindulo ya.

(2)

- 2.3 Sedzani ndima/tshitanza tsha 3. Nani pfanapheleledzo/raimi ya ndima/tshitanza tshenetsho.

(2)

- 2.4 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une murendi a toda u u bveledza nga tshirendo itshi.

(2)

- 2.5 Ni a tendelana na na kuhumbulele kwa murendi ku re kha mitaladzi/vese dza 15–16? Tikedzani phindulo ya.

(2)

[10]

MBUDZISO YA 3: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho.

VHATUKANA VHA VENDA – IP Demana, ET Maumela na WM Mbulaheni

- 1 Venda lo beba vhatuka,
- 2 Vhatuka vha imbaho Venda la thetshelesa,
- 3 Vhuvhili havho vha tshi tshimbila,
- 4 Vha nga khomba na muthannga lufunoni.
- 5 Ni ntakadza hani maswuhana,
- 6 Nga zwiututulo zwanu zwi penyaho,
- 7 Vhukati hazwo hu elaho milambo,
- 8 Milambo ya madi a elaho.
- 9 Hanwani hanu zwine ha bula,
- 10 Hu bula mapfandau,
- 11 A sa thetshelwi nga tsiwana,
- 12 Ya thetshela u divhumba vhuhosi hu hayo.
- 13 Venda ngoho kha li hule,
- 14 Vhuhulwane halo vhu sumbee,
- 15 Sa musidzana vhakegulu o sema,
- 16 Tamba lawe li vhone a tshi imbelwa.
- 17 Zwikoloni vhana vho ni lindela,
- 18 Vhafumakadzi mihani vha tshi shaya,
- 19 Vho lindela inwi ni tshi tika,
- 20 Ngoma dzanu dzi tshinwaho na nga mazioni.
- 21 Yehova nne sa Itani na Thinandavha nnyite-vho,
- 22 Nnyite ndi difhelwevho,
- 23 Uri na duvha line nda tuwa,
- 24 Ndi edele-vho hu no hulisea.

- 3.1 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bvisela khagala nga mutaladzi/vese ya 1?

'Venda vhatuka'

(2)

- 3.2 Ndi figara-de ya muambo ine murendi a i shumisa kha mutaladzi/vese ya 4? Tikedzani phindulo yanu.

(2)

- 3.3 Sedzani ndima/tshitanza tsha 3. Nani pfanapheleledzo/raimi ya ndima/tshitanza tshenetsho.

(2)

- 3.4 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une murendi a toda u u bveledza nga tshirendo itshi.

(2)

- 3.5 Ni a tendelana na na kuhumbulele kwa murendi ku re kha mitaladzi/vese dza 13–14? Tikedzani phindulo yanu.

(2)

[10]

MBUDZISO YA 4: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudzo dza tevhelaho.

MIHUMBULOLUTSHETSHE – AA Mphaga

- 1 Sa bambiri li hwalwaho nga muya,
- 2 Sa magabelo magabela ngei na ngei,
- 3 Sa thundu i sa divhi hune ya ya,
- 4 I tekiswa na nga lukhandwa.

- 5 Ndi nguluvhe ine na u tanzwa,
- 6 Thopheni vhumbulu ya vha mashika
- 7 Ndi khuhu ine na u swiswa,
- 8 I hangweledza ya vhuya.

- 9 Ndi buphutha ndi donngi badani,
- 10 Ndi khuhu yo farelwa u thavhiwa,
- 11 Ndi nguluvhe sagani yo lindela u thavhiwa,
- 12 A i humbuli.

- 13 I guma lumemeni,
- 14 I wela mugodini,
- 15 I fashwa nga mulavhu,
- 16 I tou humbulelwa,
- 17 Ndi mihumbulo ya lutshetshe.

- 4.1 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bveledza nga mitaladzi/vese ya 1–4? (2)
- 4.2 Ndi figara-de ya muambo ine murendi a i shumisa kha mutaladzi/vese ya 9? Tikedzani phindulo ya. (2)
- 4.3 Sedzani ndima/tshitanza tsha 3. Nani pfanapheleledzo/raimi ya ndima/tshitanza tshenetsho. (2)
- 4.4 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une murendi a todou u u bveledza nga tshirendo itshi. (2)
- 4.5 Ni a tendelana na na kuhumbulele kwa murendi ku re kha ndima/tshitanza tsha 3? Tikedzani phindulo ya. (2)

[10]**NA**

VHURENDI VHU SONGO VHONWAHO (KHOMBEKHOMBE)**MBUDZISO YA 5: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI**

Vhalani tshirendo itshi nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho.

LO KOVHELA – AC Bvumbi

- 1 Mihumbulo yanga i thimathimoni
- 2 Ndo ima khunzikhunzini ya lwanzhe
- 3 Vhulwadze ho mbaraga milenzhe
- 4 Hune magabelo a mphoshomedza a sa fhedzi
- 5 A tshi lila uri ndi tibiwe nga swiswi
- 6 Uri ndi vhone swiswi
- 7 Duvha lo kovhela
- 8 Mato anga a lwa na muhumbulo
- 9 Muhumbulo u vhone zwawo
- 10 Milenzhe yanga a i tsha fulufhedzea
- 11 Ndi chungwendengwende
- 12 Yo farwa nga nyofho
- 13 Ndi swenda sa niwana
- 14 Ndevhe dzanga dzo dzinga
- 15 Mutodo wanga a u remi a u remi
- 16 Mbilu yanga a i swi a i swi
- 17 A li kovheli nda awela ndala na dora
- 18 Mune wanga u ngafhi?
- 19 U mphe muhumbulo wa tshigidi
- 20 A mphe mugo wa tsimbi
- 21 A ntshandukise ndi vhe tshinoni, ndi fhufhele makoleni.

- 5.1 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bveledza nga mutaladzi/vese ya 1? (2)
- 5.2 Murendi u shumisa figara-de ya muambo kha mutaladzi/vese ya 3? Tikedzani phindulo ya. (2)
- 5.3 Nga mitaladzi/vese dza 17–21, ndi ndivho ifhio ine murendi a tama u i bvisela khagala? Tikedzani phindulo ya. (2)
- 5.4 Ndi vhudipfi-de ha murendi vhu bvukululwaho nga mutaladzi/vese ya 17? Tikedzani phindulo ya. (2)
- 5.5 Ni a tendelana na kuvhonele kwa murendi ku re kha ndima/tshitanza tsha 3? Tikedzani phindulo ya. (2)

[10]**THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30**

KHETHEKANYO YA B: NGANEA/FOLUKULO

Fhindulani mbudziso NTHIHI i bvaho kha nganea kana folukulo ye na guda FHEDZI.

NGANEA**NANDI NDI SHENGA? – NE Sigogo**

Fhindulani MBUDZISO YA 6 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 7 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 6: NANDI NDI SHENGA? – MBUDZISO NDAPFU

Bugu ya nganea ya shaya thero i a rothola. Vhaanewa vhahulwanwe buguni ya nganea vha na mushumo vhukuma wa u bveledza thero.

No disendeka nga likumedzwa lo netshedzwaho afho ntha, sengulusani ndila ine munwali a shumisa ngayo Tshifhiwa, Vho Madilaga na Vho Luvhani sa vhañwe vha vhaanewa vhahulwane u bveledza thero.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 7: NANDI NDI SHENGA? – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshipida tsha mafhungo tshi bvaho buguni iyi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi no tshi tevhela.

TSHIBVELEDZWA TSHA A

Ilo duvha Vho Luvhani vho ri u vhuya hayani vha pfa vha si na na nungo, he na dzangalelo la zwiliwa le ndi bva vhubvo. Ndi hone vha tshi mbo di tou livha mmbeteni vha swika vha edela. Vho shanavhida vho shanavhida, hone nga murahu ha musi vho no neta nga u lila, dza vhuya dza vha fara. Vho tou karuswa nga vhone Vho Madilaga zwenezwi vha tshi vhuya mushumoni.

5

'Mme a Lufuno, mme a Lufuno!'

'Aa!'

'Mulandu no tou edela, zwa u sa dipfa hanu zwavhuḍi zwi khou bvela phanda? Honeha, ndi khou hangwa na u ni vhudzisa uri no tou tshimbila hani ngei kiliniki? Maṭo anu o zwimba nga mini? No vha ni tshi khou lila, hone arali ni tshi khou lila, ni khou lidzwa nga mini? Itani u vuwa ni dzule ni mmbudze mufunwa wanga tsho ni dinaho.'

10

'Hei mukalaha wanga, a thi divhi ndi tou thoma nga u ri mini lini.'

'Ai mufunwa wanga, a tou vha mafhungode hayo ane a tou ni balela na u tou a thoma?'

15

'Hei, ngoho zwi a konḁa. Mm! Nṅe namusi ndo tshimbila hangei kiliniki, hone a tho ngo tshimbila zwavhuḍi. Hu pfi ndi fhanu ndi na minwedzi miraru ndo vhfha muvhilini.'

Vho Madilaga vho ri u pfa izwo vha thoma vha sokou ri hwii! Vha sedza ntha, vha sedza fhasi, vha sedza musadzi, vha takuwa vha ima, vha monamona na nṁdu vha sokou ri hwi. Vha dovha vha vhuya vha ḁa vha dzula heneḁha kha mmbete.

20

'Luvhani, Luvhani, mmbudzeni zwauri ni khou ntshutshedza ngoho.'

'Nne a thi vha shushedzi na luthihi. Ndi ri ndi na minwedzi miraru.'

'Luvhani, inwi mathina no vha ni sa khou nthetshelesa nga misi yothe ndi tshi ri vhangha vhana vho lingana? Hone zwi itea hani ni tshi khou di thavhiwa tshifhinga tshothe? A zwi konadzei na luthihi, inwi ni a divha uri zwo da hani. Ni do mmbudza, nga khaladzi nga Munangiwa wa mme anga. Nne ndi kha di amba uri vhangha vhana vho lingana, ndi zwenezwo.'

Vho Luvhani zwino vha tshi pfa zwine mukalaha wavho vha khou amba, zwa tou vha tsikeledza vhukuma. Liriwe line la khou tou vha dina vhukuma ndi la Vho Madilaga line vha ri vha ambe uri hanihani ngeno vhe musadzi wa vhana vhararu vha songo zwi divha uri vho dihwala. Vho Luvhani vha khou tou zwi divha uri khuvha afha mudini a hu tsha do dovha ha tandwa li no fukwa. Havha Vho Madilaga ndi muthu wa u dobedza tsikidzi vhukuma. Havha Vho Madilaga na mufumakadzi wavho Vho Luvhani, vha na vhana vhavho vhararu, vhatukana vhavhili na musidzana muthihi onoyo muhulwane.

Nga murahu ha vhege mbili, Vho Luvhani vho da vha vhudza mukalaha wavho uri khonani yavho Vho Tshianeo ndi mudzadze vho wana nwana wa vhumanu na vhuthihi. Hezwi vha tshi tou ralo, Vho Madilaga vho mbo di dzhia ila khaphu ya tie ye vha vha vha tshi khou nwa ngayo, vha mbo di i posa fhasi ya pwashekana ngeno tie yo tevhekana henefho fhasi.

[Ndimya ya 1]

- 7.1 Zwi tshi kwama Vho Madilaga na Vho Luvhani ndi lushaka lufhio lwa khudano lwo taniwaho afho mafhungoni e na vhala? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 7.2 Vho Madilaga mafhungoni ayo e na netshedzwa afho ntha vho olwa sa muthu-de? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 7.3 Ndi tshifhio tshipida tsha puloto tsho taniwaho nga mafhungo e na vhala afho ntha? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 7.4 Vhudipfi ha Vho Madilaga vhu dzumbululwa hani nga mafhungo e na vhala afho ntha? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 7.5 Mafhungo aya e na vhala afho ntha a thusedza hani u totomodza thaidzo mutani wa Vho Madilaga no sedza zwe zwa bvelela nga murahu buguni iyi? (2)
- 7.6 Mulaedza une muiwali wa bugu iyi a tama u disela vhavhali ndi ufhio? Tikedzani phindulo yaṅu. (3)
- 7.7 Sumbedzani ndeme ya zwine muiwali a itela zwone musi a tshi shumisa Vho Silima sa muanewa buguni iyi. (2)

- 7.8 Masiandaitwa o vhangwaho nga kutshilele kwa Vho Maambavhaniwe sa muanewa buguni iyi ndi afhio? Bulani mbuno THARU. (3)
- 7.9 U tenda ha Tshifhiwa u tuwa na khotsi awe Vho Madilaga musi a tshi ya u ambara gaweni Germany zwo thusedza hani u bveledza magumo a lishandi mafhungoni a nganea iyi? (2)
- 7.10 U ya nga kuvhonele kwanu ni vhona zwo vha zwo tea naa uri Vho Ana vha farelwe nga muta wa ha Madilaga kha zwe vha u khakhela ngazwo? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- 7.11 Ni a pfela vhutungu Tshifhiwa kha zwe zwa bvelela khae mafhungoni a bugu iyi? Tikedzani phindulo yanu nga mbuno THARU. (3)
- [25]

ISHA LA MITODZI – NE Phaswana

Fhindulani MBUDZISO YA 8 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 9 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 8: ISHA LA MITODZI – MBUDZISO NDAPFU

Bugu ya nganea ya shaya thero i a rothola. Vhaanewa vhahulwane buguni ya nganea vha na mushumo vhukuma wa u bveledza thero.

No disendeka nga likumedzwa lo netshedzwaho afho ntha, sengulusani ndila ine muniwali a shumisa ngayo Vho-Loshani, Maria na Aifheli sa vhañwe vha vhaanewa vhahulwane u bveledza thero.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 9: ISHA LA MITODZI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshipida tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi no tshi tevhela.

TSHIBVELEDZWA TSHA B

'Ni ri ndi nga tou itela vhutshivha niwana wa hayani? Litshani ndi ye hu sa do pfi nangoho Loshani ha funi zwa muniwe zwi tshi naka.'

Naho Vho-Loshani vho vha vhe na vhuñanzi ho fhelelaho ha uri Aifheli ha divhi dandetande le vha luka na Maria, vho vha vha si tshee na vhuñanzi ha uri izwi zwauri vhone vha vhe murangaphanda wa munyanya Maria u do zwi nwela madi na. 5
Tshiñwe tshe tsha vha kalakata ndi tsha uri khonani yavho ya ngei Muswoñi yo vha yo no vha tswela zwauri havha Vho-Loshani vho do dovha hafhu vha vhudzwa na zwauri vhathu vha ri vhone na Aifheli vha dovha hafhu vha tou vha vhathu vha malofha mathihi.

Musi Vho-Loshani vha tshi humbula hezwi zwothe, vha pfa a uri vha vhe 10
murangaphanda wa munyanya hoyu, vha sa a wani zwavhudi. Vha humbula vha dovha. Vha humbula u hana, vha wana na lone li sa vha fari zwavhudi. Vha humbula vha wana uri arali zwe vha luka zwa swika ndevheni dza Aifheli nga murahu, vha nga vho balelwa ndila ya kutinyele; ngauri a nga vho ri ndi zwone zwe 15
vha hana ngazwo u dzhena mafhungo awe a munyanya.

Vha humbula nga la u tenda, vha wana zwauri musi vhe kha gada la yone nzudzanyo, vhathu vha do ri munna u na tshituhi tshi ofhisaho; ha na luvalo; u kona hani u lugisa munyanya wa muthu we a vha a tshi khou tama u mu dzhiela mufunwa wawe.

Thaidzo hei ya Vho-Loshani yo do rulea musi vha tshi swika mudini wa Aifheli. 20
Vho mbo di ri vha tshi tou ri mudi wa Aifheli khoula fhalaphanda, vha mbo di vhona muthu ane a khou imisa modoro wavho a tshi khou da khavho.

Vha tshi sedza zwavhudi, vha vhona vha tshi khou vhona ene Maria. Vha mbo di ralo vha imisa modoro wavho; Maria a dzhena.

'Ro ri musi ro dzula na Aifheli, ra wana zwo tea uri vhone vha vhe murangaphanda wa munyanya washu, khathihi na vhomme hangei hayani.' 25

Ndi Maria zwenezwi e ngomu goloini o no fhedza u vha lumelisa.

'Tsho, matsina no no li suka. Arali zwo ralo, dinani haho. Nne ndi khou tou ri musi ndi tshi dzhena hayani, avha vha hashu vha mbo di mposa ngalo.

Hai, mathina zwo luga. Ndi hafha ndi khou yela u dzudzanya lone na hoyu 30
mutshannga wa hashu. Ee, haiwa, arali zwo ralo, hu nani; ndi mutshannga wa hayani,
ri a thusa.' Vho-Loshani vha sala vha tshi fhedzisa zwine vha khou amba Maria o no
namela kale. Vho-Loshani na vhone vho ri u tsa afha goloini, saizwi vho vha vho no
farisana lwendo na Maria, vha mbo di sala Maria murahu.

[Ndimba ya 2]

- 9.1 Zwi tshi kwama Vho-Loshani na Maria, ndi lushaka lufhio lwa khudano lwo taniwaho afho mafhungoni e na vhala? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 9.2 Vho-Loshani mafhungoni ayo e na netshedzwa afho nthha vho olwa sa muthu-de? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 9.3 Ndi tshipida tshifhio tsha puloto tshi taniwaho nga mafhungo e na vhala? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 9.4 Vhudipfi ha Vho-Loshani vhu dzumbululwa hani nga mafhungo e na vhala afho nthha? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 9.5 Mafhungo aya e na vhala afho nthha a thusedza hani u totomodza thaidzo mutani wa Vho-Aifheli no sedza zwe zwa bvelela nga murahu buguni iyi? (2)
- 9.6 Mulaedza une muniwali wa bugu iyi a tama u disela vhavhali ndi ufhio? Tikedzani phindulo yaanu. (3)
- 9.7 Sumbudzani ndeme ya zwine muniwali a itela zwone musi a tshi shumisa Vho-Sara sa muanewa buguni iyi. (2)
- 9.8 Masiandaitwa o vhangwaho nga kutshilele kwa Vho-Josephine zwi tshi kwama muta wavho ndi afhio? Bulani mbuno THARU. (3)
- 9.9 Luniwalo lwe Maria a niwalela munna wawe Aifheli lwo thusedza hani u bveledza magumo a lishandi mafhungoni a nganea iyi? (2)
- 9.10 U ya nga kuvhonele kwanu ni vhona zwo vha zwo tea naa uri Aifheli a farele Maria kha zwe a mu khakhela ngazwo? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 9.11 Ni a pfela vhutungu Vho-Loshani kha zwe zwa bvelela khavho mafhungoni a bugu iyi? Tikedzani phindulo yaanu nga mbuno THARU. (3)

[25]

KANA

FOLUKULO***KHUVHANGANYO YA FOLUKULO – RV Tshikovhi***

Fhindulani MBUDZISO YA 10 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 11 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 10: *KHUVHANGANYO YA FOLUKULO – MBUDZISO NDAPFU*

Manwalwa a sialala ndi tshiko tsha ndivho tsha lushaka lunwe na lunwe. Lushaka lu a kona u tsivhudzwa na u kaidzwa, lwa dovha hafhu lwa eletshedzwa uri lu vule maṭo kha zwithu zwinzhi zwo fhambanaho uri lu sa ḑo ḑidzhenisa khomboni na mirafho yalwo i no ḑo lu tevhela.

Sengulusani ndila ine zwibveledzwa zwa sialala zwi tevhelaho zwa nga shumiswa u nea khwathisedzo kha ilo likumedzwa lo bulwaho afho nthā.

TSHIBVELEDZWA TSHA C: LUNGANO

'Vhatukana vha no shanduka'

NA

TSHIBVELEDZWA TSHA D: TSHIKHODO

'Makwindā a Tshiungani'

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 11: *KHUVHANGANYO YA FOLUKUŁOO* – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso.

TSHIBVELEDZWA TSHA E

VHANA VHA U SA PFA – TZ Ramaliba

'Salungano! Salungano!'

Ho vha hu na vhanwe mukegulu vhe vha vha vha tshi dzula na vhaduhulu vhavho vhavhili, wa mutukana na wa musidzana. Havha vhana vho vha vho da u dzula ha makhulu tshifhinga tshipufhi. Vho vha vho da u dala. Ha swika hune vha ri vha todou humela hayani hu re na vhabebi vhavho. Makhulu vha vha vhidza vha ri: 5
'Vhaduhulu vhanga ndo livhuha no da u ndalela. Zwino ngauri ni khou huma ni tshimbile nga ndila tsekene ni songo tshimbila nga heila ndenya.' Vha ri vha lumelise vhabebi vhavho. Vhala vhana vha mbo di dzhena ndilani na zwenezwo. Vha swika hune ndila dza fhandekana, hune ha vha na inwe tsekene na ndenya vha thoma u hanedzana. Musidzana a ri ri tuwa nga tsekene, mutukana a ri hai ri tuwa nga 10
ndenya. Ho mbo di kundwa wa tsekene vha fhedza vho tuwa nga ndenya.

Ndila ndenya yo vha i na daka lihulu li no ofhisa. Vho no vha vhukati ha daka vha tshenuwa phukha nnzhi dzo no vha phanda havho dzi tshi khou todou vha la. Vha tshi ri vha humele murahu vha wana dziinwe khedzi, vha ima henefho vhukati hadzo. Zwino hedzila phukha dza gidimela dzi tshi todou vha la. Muvhuda wa 15
vhidzelela wa ri: 'Hei ho-o-o-o! Vhahulwane vhanga, a vha zwi vhoni uri ro wana nama yavhudi namusi? Zwi nga vha hani arali ra nga thoma ra lidza mbila ra tshina ri tshi khou takalela zwiliwa zwe ra fhiwa nga vhadzimu vha hashu.' Dziinwe phukha dza vhona li fhungo lavhudi nga maanda.

Ha totiwa a no kona u lidza mbila. Uyo mutukana yo vha i mpho yawe ya u lidza 20
mbila nahone o vha a tshi tshimbila nadzo o dzi fara. Muvhuda wa ri ndi a kholwa uri hoyu mutukana u a kona u lidza sa izwi e nadzo. Phukha dza pfana uri mutukana a lidze, mutukana a thoma u lidza a tshi khou imbelela khaladzi awe a tshi khou bvumela. Phukha dzothe dzo thoma dza ima dzi tshi khou thetshesela dza pfa luimbo lwa hone lu tshi khou takadza. Luimbo lwa hone lwo vha lu tshi elana na 25
kulidzelwe kwa mbila, phukha dza thoma u tshina. Ho swika he ha dala buse, muvhuda wa gidimela hu re na ula mutukana wa ri: 'Inwi mutukana dzhiani niwana wa mme anu ni shavhe, mbila ndi do sala ndi tshi lidza na nne ndi a kona u lidza mbila.' Wa ri: 'Ndo ita hezwi zwithu ndi tshi khou toda uri ni songo liwa nga hedzi phukha nahone ni songo tsha dovha na tshimbila nga hei ndila.' Wa ri: 'Mpheni 30
mbila nga u tavhanya ni tuwe nga u gidima.'

[Siatari la 24–25]

- 11.1 Mafhungoni a lungano ulu lwe na vhalafho ntha muanetsheli u tana hani mvumbo ya muvhuda? (2)
- 11.2 Khanedzano ye khaladzi na khaladzi vha vha nayo musi vhe lwendoni i tana lushaka lufhio lwa khudano? Tikedzani phindulo yanu. (2)

- 11.3 U sa andana vhukati ha avha vhana vhavhili musi vhe lwendononi zwi tshi kwama ndila ine ya tea u dzhiwa zwo vha na masiandaitwa-de? Bulani ZWIVHILI. (2)
- 11.4 Talutshedzani uri ndaela ine vhana vha i fhiwa nga makhulu wavho i thusedza hani u anetshela zwa phanda lunganoni ulwu. (2)
- 11.5 U lamukiswa ha vhana avha nga muvhuda uri vha si liwe nga dziphukha hu tana hani vhudipfi havho? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 11.6 Ndi mulaedza-de une muanetsheli wa lungano ulu a tama u tshi ya kha vhathetshesi/vhavhali? (2)
- 11.7 Arali ho vha hu inwi khaladzi a hoyu mutukana, talutshedzani nga mbuno MBILI zwe na vha ni do ita zwone nga ndaela ye na newa nga makhulu wanu. (2)

NA

TSHIBVELEDZWA TSHA F: VHURENDI HA SIALALA (TSHIKHODO)

THOVHELE MUTHUHATHONWI RAMMBUDA – TZ Ramaliba

- 1 Ahee Rammbuda Tshiwangamatembele ahee!
- 2 Rammbuda ane luvhilo a edza luvhuda
- 3 Iwe ane arali zwo vhifha wa tsa nga matembele
- 4 Iwe ane arali zwo vhifha wa sunguvhela bakoni la Tshavhadinda
- 5 Iwe muthu ha thoniwi; hu thoniwa kholomo na mbudzi
- 6 Iwe muduhulu wa Vele Mutumbukavhathu
- 7 Ahee Rammbuda Tshiwangamatembele ahee!

[Siatari la 126]

- 11.8 Talutshedzani zwine murendi a toda u vhudza vhavhali/vhathu nga mutaladzi/vese ya 2? (2)
- 11.9 Ndi ifhio ndeme ya tshiga tsho shumiswaho magumoni a mitaladzi/vese dza 1 na 7. (2)
- 11.10 Ndi zwifhio zwine murendi a tama vhavhali/vhathetshesi vha tshi zwi divha nga ha khosi Rammbuda musi ro sedza mitaladzi/vese dza 3–4? (2)
- 11.11 Muhumbulo muhulwane wa tshikhodo itshi ndi ufhio? (2)
- 11.12 Kutshilele kwa khosi Rammbuda kwo bulwaho kha tshirendo itshi ni vhona ku tshi tangedzea naa? Tikedzani phindulo yaanu nga mbuno THARU. (3)

[25]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 25

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

Fhindulani mbudziso NTHIHI i bvaho kha dirama ye na guda FHEDZI.

U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – DR IP Demana

Fhindulani MBUDZISO YA 12 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 13 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 12: U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – MBUDZISO NDAPFU

Muniwali wa bugu ya dirama a kundelwa u bveledza khudano zwavhuḍi zwi xedza vhuṭala ha u ṭana muḍifho na u takula dzangalelo la vhavhali buguni yeneyo.

No ḍitika nga likumedzwa ili, sengulusani ndila ine muniwali wa iyi dirama a shumisa ngayo vhatambi u bveledza khudano.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 13: U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshipida tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni ḍo kona u fhindula mbudziso dzo ḍisendekaho khatsho.

TSHIBVELEDZWA TSHA G

VHO-MARITA:	Zwino uyu Tshibio ni ḍo tou mu landulisa hani? Ndi amba ngauri u tou nga ha ni funi zwone houla muṭhannga.	
MASHUDU:	Bute lia, li a vhuya la dina! Ndo tou ri kha ri vhe ro imanyana hu nga vhuya ha vha na zwiwe lini. Kana ndi hone vhushayi wee!	
VHO-MARITA:	Ndi khou tama zwone u vhona Tsaṛwani wa hone! Hu khou ḍi tou dina tshone tshikolo. No vha ni tshi ḍo mu ḍisa vhukati ha vhege nda mu vhona muḍuhulu wanga. (Vha a sea) Zwino ni vhona u nga ri nga tou ita hani riwananga?	5
MASHUDU:	Uri vha vhone Tsaṛwani zwi nga si vhuye zwa konḍa lini. Nda tou ri mme anga vha khou ṭodou ni vhona a nga ḍa o tou hwalela. Hafhu muṭhannga ndi a mu ṭanganya ṭhoḥo hoyo. (U a sea) Tshikoloni zwi nga si vhuye zwa dina lini. Ndi ḍo ḍi wisa thabeloni nga matsheloni. Ndi tshi bva heneḥo ndi ḍo sokou tetemela sa muthu ane muvhili wawe wa khou shela phepho. Vho-Laṭani ndi a zwi ḍivha vha ḍo mbo ḍi ri ndi tuwe. (U a sea)	10 15
VHO-MARITA:	Zwino ni khou humbula u ita lini maano a hone?	
MASHUDU:	Ndi ḍo mu ḍisa mbamphanda. Mbamatshelo ndi ḍo vha ndi nae.	
VHO-MARITA:	Kana muthu wa hone u a nwa halwa zwawe? Ndi amba ndi sa ḍo sokou mu dzima ngeno a tshi vhu funa. Ho ngo vhuya a ni vhudza tshithu ngaho naa?	20

MASHUDU:	Hai.	
VHO-MARITA:	Ndi do sokou mu lugisela zwothe. Hafhu ni songo vha ni tshi khou sokou amba lini. <i>(Hu dzhena Khwathisani o fara bugu dzawe. U vhone a muthu ane a khou bva u vhalo.)</i>	
KHWATHISANI:	Bugu dzi a nea muthu ndala vha a divha mmawe. Ndi khou humbela-vho zwiliwa. <i>(Kha Mashudu)</i> inwi vhathu vha vho tou u ni vhenga-vho hezwino. A hu na musidzana wa zwino o takalaho ane a nga dipengisa nga garaba. <i>(U a sea)</i> Garaba ngoho li re na musadzi nahone li songo vhuya-vho la dzhena tshikolo? Mmawe ngoho vha do pfa ndo rema muthu nne. <i>(U a sea)</i> Arali vha sa zwifhi hafha vhathu ni mmbudze ndi sa do sokou fara vhathu ndi tshi khevhenyela mahala.	25 30
MASHUDU:	Tshimbilani ni yo vhudzisa vhenevho vho ni vhudzaho. Ni songo vhona ni na magari aya!	
KHWATHISANI:	Naa khezwi zwi tshi tou ni dina nga u ralo? Kani nazwino ndi inwi we nda ni vhona zwanu ni tshi khou tshimbila na Tsanwani? Arali e inwi-vho hai, ndi khwine u tou dihunga. <i>(U a kanuka)</i>	35
MASHUDU:	Hu do thoma ha dihunga inwi. Dithu a li shoni nandi!	
KHWATHISANI:	Ndi do ni rwa nne arali ni tshi vho ndzhena tshikwamani! Thumbudzi yeneyi. <i>(U a mu rwa nga mipama a tshi ita a tshi mu raha nga mipundu fhedzi uyu-vho u khou edzisa u pilela)</i>	40

[Luta 1V Bono 2]

- 13.1 Nyambedzano i re vhukati ha Mashudu na Khwathisani i dzumbulula lushaka lufhio lwa khudano? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 13.2 Mafhungo e na vhalo afho ntha a bvukulula hani mvumbo ya Vho-Marita? Tikedzani phindulo yaanu. (2)
- 13.3 Mufhindulano u re vhukati ha vhatambi mafhungoni e na vhalo afho ntha u na vhumani-de na zwe zwa do bvelela phanda diramani iyi? (2)
- 13.4 Sedzulusani mutaladzi u tevhelaho:
- 'Hu do thoma ha dihunga inwi. Dithu a li shoni nandi!'
- Sumbedzani mushumo wa kuvhonele kwa muanetsheli u taniwaho nga mutaladzi uyu. (2)
- 13.5 Mafhungo e na vhalo afho ntha a bvukululula mudzedze ufhio wa tshifhinga? Tikedzani phindulo yaanu. (2)

- 13.6 No sedza mafhungo a bugu iyi nga u angaredza, muhumbulo muhulwane une munwali a tama u u isa kha vhavhali ndi ufho? (2)
- 13.7 U shumiswa ha Tsaiwani zwi dzumbulula ndivho ifho ya munwali diramani iyi? (2)
- 13.8 No sedza mafhungo a dirama iyi nga u angaredza, kutshilele kwa Vho-Mariṭa ku fhambana hani na kwa Khwaṭhisani? Sumbedzani nga mbuno THARU dzi pfalaho. (3)
- 13.9 Talutshedzani uri aironi ya dirama ndi mini. Sumbedzani afho he munwali a shumisa hone aironi diramani iyi. (3)
- 13.10 Ni humbula uri vhuḍifari ha Mashudu kha mme awe Vho-Mariṭa musi vha tshi mu eletshedza uri a songo tuwa na Tsaiwani tshikhuwani zwo tea naa? Tikedzani muhumbulo waṅu nga mbuno THARU. (3)
- 13.11 Ndi tsheo dzifho dze na vha ni tshi do vha no dzi dzhia arali ho vha hu inwi Heleni, musi munna waṅu o vhuya na munwe musadzi? Zwi sumbedzeni nga mbuno MBILI. (2)
- [25]

TSHILWAVHUSIKU – TT Mudau

Fhindulani MBUDZISO YA 14 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 15 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 14: TSHILWAVHUSIKU – MBUDZISO NDAPFU

Muniwali wa bugu ya dirama a kundelwa u bveledza khudano zwavhuḍi zwi xedza vhutala ha u tana mudifho na u takula dzangalelo la vhavhali buguni yeneyo.

No ditika nga likumedzwa ili, sengulusani ndila ine muniwali wa iyi dirama a shumisa ngayo vhatambi u bveledza khudano.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 15: TSHILWAVHUSIKU – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshipida tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho.

TSHIBVELEDZWA TSHA H

LUKA:	A hu na zwe wa nkakhela ngazwo <i>Ledia</i> wanga. (<i>U mu mama tshanda.</i>) Iwe u dinga la mbilu yanga a thi todi u tshi la mbilu nga u vinyukana ha mbilu yanga.	
LEDIA:	Arali Luka wanga a sa vha swi nga muya wanga; ndi tshini tsho khanikhaho mbilu ya khoti a vhananga?	5
LUKA:	<i>Ledia</i> , thetshesela nne munna wau. Ndi ri a hu na tshi dinaho. Heli duvha li tou vha nando. Ndi lone li rithaho mbilu yanga. Tavhanya u mmbidzele mune wanga ngauri hu na zwine nda tama u nyetula nae. (<i>Ledia u a bva a tshi tou dzinginyea.</i>)	
LUKA:	Vhukuma, tshifhinga tshi tou nga tshi khou dadamala hu si na tshi no itwa. Tshidini mbilu yanga i khou swa nga u vhona uyo <i>Derek</i> hu si na tshine a bveledza arali a di nana u katwa nga vhuduthwa, nne na <i>Schoeman</i> mathina ri do mu thudzela kule. Ndi vhumanzi, masimu ashu a fanela u noniswa; nahone kupida kwe ra newa kwone kwo no sekenesa. Heli shango a si la muthu, ndi li no todwa nga muthu – shango ndi la Mudzimu! Muniwe na muniwe u dirandela yawe ndima nga nungo dze a ukhuthelwa dzone tsikoni.	10
	(<i>Hu dzhena Kolie a tshi tou pesukana.</i>)	
LUKA:	(<i>U gavha Kolie.</i>) Ho tshinyalani nwananga?	15
KOLIE:	(<i>A tshi femeleka.</i>) Ho dzhena, kafir yo sera darata. Kafir i fhano ha hashu!	20

LUKA:	Izwi a u khou zwifha? (<i>Hu dzhena Oubaas Piet.</i>) Ndi mini mukalaha? Khezwi wo fara danda?	
PIET:	A si danda. Ndi tshiruvhu. Ndo fara inwe thuri yo tshotha yo da u tswa khuhu dzila dzine <i>Ledia</i> a di gungula uri dzi khou fhela. Nazwino ndo no di seisana nayo heyo thuri. Ida u vhone. (<i>Hu dzhena Ledia.</i>)	25
LEDIA:	Iwe Luka u nga tenda <i>Oubaas Piet</i> a tshi dida ula niwana a todou vhulaha?	30
LUKA:	Ndi niwana, ndi muthu?	
LEDIA:	Ee, ndi niwana, ndi niwana wa muthu. Na u tshinya ho ngo tshinya.	
LUKA:	A si iwe ane wa twela u gungula nga khuhu dzau. Thoho yau mathina a i shumi. Ndo di u vhudza uri u musadzi. Naa wa dovha wa imelela mbava wo i fara nga lwayo?	35
LEDIA:	A si mbava lini. Mbava a i tswi matoni a vhathu. Ndi niwana houla.	
LUKA:	E, e, e, e! U khou khakha. A si vhathu havhala. Vhothe ndi phukha! U khou vhuya wa vhona vha tshi nga rine?	40
LEDIA:	Ndi vha shumeli vhashu.	
LUKA:	A thi ambi havha vhane na nne ra twa navho. Bvela kule hanga ndi sa dou livhala! (<i>Ledia u a bva.</i>) (<i>Hu dzhena Piet na ula mutukana.</i>)	
PIET:	Khei thuri ye nda fara. Ndo no di seisana nayo. Samboko asitshi, i tanzwe malofha i nge rine; fhedzi u songo vhulaha. (<i>U tangedza samboko.</i>) Ndi iwe nnyi, mmbudze?	45
LUKA:		
MUTUKANA:	Mphelekedzeni.	
LUKA:	(<i>Kha Piet.</i>) O ri mini?	
PIET:	A tho ngo mu pfa.	50

[Luṭa II Bono 2]

- 15.1 Nyambedzano i re vhukati ha Luka na Ledia i dzumbulula lushaka lufhio lwa khudano? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 15.2 Musi no sedza mafhungo a re afho nthā ni nga ri mini nga mvumbo ya Piet? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 15.3 Mufhindulano u re vhukati ha vhatambi mafhungoni e na vhala afho nthā u na vhuṭumani-de na zwe zwa do bvelela phanda dirama iyi? (2)
- 15.4 Sedzulusani mutaladzi u tevhelaho:
- 'A thi ambi havha vhane na nne ra twa navho. Bvela kule hanga ndi sa do u livhala! (*Ledia u a bva.*)'
- Sumbedzani mushumo wa kuvhonele kwa muniwali u taniwaho nga mutaladzi uyu. (2)

- 15.5 Ndi mudzedze ufhio wa tshifhinga u bvukululwaho nga mafhungo e na vhala? Tikedzani phindulo yaṅu. (2)
- 15.6 No sedza mafhungo a bugu iyi nga u angaredza, muhumbulo muhulwane une muṅwali a tama u u isa kha vhavhali ndi ufhio? (2)
- 15.7 U shumiswa ha Luka zwi dzumbulula ndivho ifhio ya muṅwali ḍiramani iyi? (2)
- 15.8 No sedza mafhungo a ḍirama iyi nga u angaredza, kutshilele kwa Ledia ku fhambana hani na kwa Nyaphophi? Sumbedzani nga mbuno THARU dzi pfalaho. (3)
- 15.9 Ṭalutshedzani uri aironi ya ḍirama ndi mini. Sumbedzani afho he muṅwali a shumisa hone aironi ḍiramani iyi. (3)
- 15.10 Ni humbula uri vhuḍifari ha Piet nga murahu ha musi a tshi wana Mphelekedzeni o sera ḍirata ya hune Piet a dzula hone vhu tshi tangedzea naa? Tikedzani muhumbulo waṅu nga mbuno THARU. (3)
- 15.11 Ndi tsheo dzifhio dze na vha ni tshi ḍo vha no dzi dzhia arali no vha ni Tshilwavhusiku, musi no swielela Maforotereke a vho hana u tuwa shangoni laṅu? Zwi sumbedzeni nga mbuno MBILI. (2)

[25]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 25
MARAGAGUTE: 80